

Другі Чишківські читання з історичної біографістики

15 червня 2006 р. відбулися другі Чишківські читання з історичної біографістики, присвячені пам'яті засновника і першого директора Інституту біографічних досліджень НБУВ, Президента Українського біографічного товариства Віталія Сергійовича Чишка (1951–2003). Рішення стосовно щорічного проведення Чишківських читань було прийняте спільно науковою сесією інститутів та наукових відділів НБУВ, яка відбулася 7 червня 2005 р.

У програмі читань – розгляд широкого кола проблем, пов'язаних із сучасним станом та завданнями розвитку біографічних досліджень; теоретичними і методичними питаннями біографістики; словниковою та енциклопедичною справою; формуванням електронного Українського національного біографічного архіву.

У вступному слові в. о. директора Інституту біографічних досліджень, канд. іст. наук **В. І. Попик** проаналізував значення теоретичного доробку і організаційної діяльності В. С. Чишка для розвитку біографічних досліджень у сучасній Україні, становлення української біографістики як окремої історичної дисципліни. Далі **В. І. Попик** виступив із доповіддю «Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування біографічних науково-інформаційних ресурсів ХХІ ст.», в якій проаналізував значення біографічних досліджень як важливої частини національної гуманітарної культури, що має безпосереднє відношення до ідейних засад життя нашого суспільства, глибинної системи його цінностей, духовних запитів українського громадянства, висвітлив тенденції розвитку вітчизняної біографіки у її зв'язках з проблемами суспільно-політичного вибору України, пошуку громадянського ідеалу, дилемою вибору між елітарно-олігархічною і демократичною моделями розвитку. Доповідач наголосив, що формування загальнонаціональних, регіональних та галузевих і проблемно-тематичних електронних біографічних науково-інформаційних ресурсів сприяє загальному піднесенню гуманітарної культури суспільства, патріотичному вихованню громадянства.

Аналізу важливого напрямку наукової діяльності В. С. Чишка був присвячений виступ «Питання довідкових біографічних видань у монографії В. С. Чишка «Біографічна традиція і наукова біографія в історії і сучасності України» (1996)» пров. наук. співробітника Інституту біографічних досліджень, канд. іст. наук **С. М. Ляшко**. На її думку, серед важливих для подальшого розвитку біографістики проблем В. С. Чишко особливо виокремлював питання, пов'язані з т. зв. «другим напрямом біографістики» підготовкою біографічних довідкових видань і зробив суттєвий теоретичний і методичний внесок у їх розв'язання.

У доповіді директора Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д-ра іст. наук, проф. **В. І. Сергійчука** було порушено проблеми якнайширшого використання вченими-біографістами архівів української діаспори, зокрема епістолярію. Він поділився з присутніми своїми тривогами щодо сучасного стану архівів української діаспори; відзначив відсутність чіткої картини масштабів діаспорних родинних архівів та їх цінності для української біографістики, наголосив на необхідності перенесення вирішення цієї проблеми в площину започаткування окремої програми їх вивчення на державному рівні. Значну роль у цій роботі може відіграти також формування електронного Українського національного біографічного архіву, над чим сьогодні працює Інститут біографічних досліджень НБУВ.

Тему вивчення діаспорних архівів продовжила у своїй доповіді пров. наук. співробітник Інституту біографічних до-

сліджень НБУВ, д-р іст. наук, проф. **Т. І. Ківшар**. Вона звернула увагу присутніх на особливу цінність епістолярної спадщини для написання наукової біографії С. В. Петлюри. Оприлюднення епістолярію дружини та доньки С. В. Петлюри дозволить суттєво уточнити та доповнити біографічні відомості про визначного українського діяча ХХ століття, а також про його оточення.

Доповідь ст. наук. співробітника Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, д-ра іст. наук **В. В. Кривошеї** «Генеалогія і біографіка: актуальні питання історії Гетьманщини» була присвячена проблемі використання генеалогії як методу загальноісторичного дослідження, що чимало привносить для розуміння складних перипетій політичної історії України козацької доби.

Учений секретар Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **Н. І. Любовець** у доповіді «Біографічні серії у контексті розвитку української біографічної традиції» відзначила, що підготовка інститутом двох випусків біобібліографічного покажчика «Джерела української біографістики» дозволила прослідкувати історію виникнення та видання книжкових біографічних серій, зокрема таких, як «Жизнь замечательных людей», «Життя славетних», «Уславлені імена», науково-бібліографічні серії Академії наук СРСР та УРСР та їхній вплив на розвиток української біографістики. Вивчення дискусій 60–80-х років ХХ ст. з приводу подальшого розвитку біографічних серій дає можливість, на думку автора, прослідкувати поступовий перехід від ставлення до написання біографії як окремого жанру літературного твору до розуміння необхідності вироблення наукових підходів до цієї справи.

Мол. наук. співробітник Інституту біографічних досліджень **В. М. Тимченко** присвятив цікаве повідомлення порівнянню методичних засад польських та австрійських довідкових біографічних видань та універсальних словників, у першу чергу «Польського біографічного словника» та його австрійського аналога – «Австрійського біографічного лексикону».

Науковці відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ наголосили на необхідності використання стародруків для дослідження українських князівських та козацьких родин. Так, канд. іст. наук **І. О. Ціборовська-Римарович** присвятила свій виступ виданням, які своєю тематикою або присвятами пов'язані з представниками українського князівського роду Вишневецьких герба «Корибут». А наук. співробітник **Н. П. Бондар** розглянула маргінальні записи у київському виданні Молитвослова 1762 р. з фондів НБУВ як цінне джерело до генеалогії відомого українського козацько-старшинського роду Борозн.

Ст. наук. співробітник Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка канд. іст. наук, доцент **І. В. Пасько** у доповіді «Київська наукова медична школа: біобібліографічний аспект» розглянула основні етапи та особливості розвитку київської наукової медичної школи, яка репрезентує одну із важливих галузей природничої науки в Україні зі середини ХІХ ст. до сьогодні.

Ст. наук. співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **Ю. І. Зінченко** зосередив увагу присутніх на проблемі «Українська біографістика і національні меншини в останні 10 років (1996–2006)», відзначивши, що справа відтворення історії України в іменах настійно вимагає створення біографічних довідників національних меншин.

Переважаюча частина доповідей і повідомлень учасників читань була присвячена окремим персоналіям діячів історії та культури.

Асистент кафедри стародавньої та середньовічної історії Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка **О. В. Ятищук** у повідомленні «Г. Ф. Квітка-Основ'яненко і Харківський театр його часу» звернула увагу присутніх на різнобічності творчого надбання Г. Ф. Квітки, зокрема на його роль у становленні та розвитку харківського театру першої половини XIX ст.

Наук. співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, канд. іст. наук **І. В. Старовойтенко** ознайомила присутніх із результатами досліджень життєвого шляху маловідомого на наш час українського громадсько-політичного і культурного діяча на Кубані Степана Ерастова – організатора «Просвіти», філії РУП, ряду українських культурних товариств.

Мол. наук. співробітник Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, канд. іст. наук **К. Кобченко** у виступі висвітлила життєвий і творчий шлях літературознавця, талановитої учениці В. Петретца, однієї з перших жінок-науковців Університету св. Володимира, Софії Олексіївни Щеглової.

Мол. наук. співробітник Інституту архівознавства НБУВ **І. М. Шихненко** охарактеризував та проаналізував праці О. С. Грушевського, присвячені життєвому шляху та діяльності видатних українських учених XIX ст. М. Костомарова, О. Русова, М. Маркевича та ін.

Мол. науковий співробітник інформаційно-аналітичного відділу Фонду Президентів України НБУВ, канд. іст. наук **І. В. Шліхта** у виступі «Постать Дмитра Донцова у працях українських вчених» відзначила, що подальший поступ у вивченні неординарної і суперечливої постаті українського національного руху можливий за умови розширення джерельної бази досліджень і сумлінного, неупередженого ставлення до виявлених документів; залучення до наукового обігу фотодokumentів, зокрема тих, які знаходяться в центральних державних архівах і наукових бібліотеках України; застосування нових методик біографічного дослідження тощо.

Мол. наук. співробітник Інституту архівознавства НБУВ **О. Ю. Кондратенко** висвітлив історію формування документальної спадщини відомого українського вченого та громадського діяча, члена-кореспондента НАН України Всеволода Івановича Клокова. Виступ наук. співробітника Інституту архівознавства НБУВ, канд. іст. наук **О. Г. Луговського** був присвячений життєвому і творчому шляху визначного дослідника в

галузі цитології, радіології та експериментальної онкології члена-кореспондента НАН України Вадима Григоровича Пінчука.

На завершення читань із доповіддю «Українське біографічне товариство на сучасному етапі: значення, завдання, напрями діяльності» виступила відповідальний секретар товариства, наук. співробітник Інституту біографічних досліджень **О. В. Бугасва**, зазначивши, що формування електронного Українського національного біографічного архіву настійно вимагає ширшого залучення науковців і аматорів-дослідників з усіх регіонів України до спільної роботи. Наявність у розроблюваній моделі веб-сайта УНБА персональних інформаційних сторінок дослідників та місцевих організацій Українського біографічного товариства створює сприятливі організаційні умови для цього.

У результаті ґрунтовного та зацікавленого обговорення проблем розвитку біографічних досліджень учасники Чишківських читань прийняли такі рекомендації:

- продовжити щорічне проведення червневих читань з історичної біографістики, розширивши практику залучення до них учених наукових установ і навчальних закладів із різних регіонів України;
- спільно з Українським біографічним товариством запровадити практику довгострокового перспективного планування підготовки і проведення Чишківських читань з історичної біографістики, круглих столів та методичних семінарів з оприлюдненням зазначених планів у інтернеті;
- з метою обговорення теоретичних і методичних проблем розвитку біографічних досліджень, ознайомлення з досвідом їх розвитку в окремих установах, навчальних закладах та дослідницьких осередках, налагодження дієвої координації дослідної роботи започаткувати проведення виїзних засідань (круглих столів) Інституту біографічних досліджень НБУВ та Українського біографічного товариства в регіонах України;
- матеріали других Чишківських читань з історичної біографістики опублікувати у наступних випусках збірника наукових праць Інституту біографічних досліджень «Українська біографістика».

Надія ЛЮБОВЕЦЬ,

ст. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук

Володимир ПОПИК,

в. о. директора

Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук